

persuasum est illi quia si ore tenendo Dominicum corpus alveariis insufflaret, apes inde plurimum profecturæ et crebriora examina mitterent et uberiora mella conficerent. Percepta igitur eucharistia et ore retenta, ad apiarium venit. Cumque per singulos calathos insufflando procederet, contigit ut hostia sacra, ab ore sufflantis elapsa, in unum calathorum per foramen intraret; quæ mox divinitus acta, superius avolavit, ibique in superiori crate congrue locata triennio latuit. Cumque peritus ille insibilator curiosius intro prospiceret, et eam minime reperiret, contempsit et abiit, ipsum tamen calathum, ne amoveretur, diligenti cura notavit. Post tres itaque annos correptus ægritudine gravi, mortem in januis adesse cognovit, accersitoque **379** presbytero confusus et pœnitens, recognovit audaciam puniendam, quam superbe præsumperat, ipsamque iacturam intolerabilem quam postea negligenter iurrerat. Percunctante autem presbytero utrumne præsepium illud agnosceret, in quod hostia cecidisset, respondit sese optime scire, nec distulit incontinenti ostendere. Tunc igitur effracto canistro, presbyter, et qui aderant multi repererunt Dominicum corpus diligenter et honeste reconditum in superiori statu, ita prorsus integrum atque decorum ac si fuisset ibidem ea die repositum.

CAPUT XXXI.

In Sardinia, cuidam presbytero de pœnis alterius vitæ multa divinitus revelantur.

Fuit in insula Sardinie sacerdos quidam honestæ conversationis, qui etiam ibi præerat cuidam ecclesie parochiali. Erat autem eadem ecclesia extra villam ædificata, atque ab omni hominum habitatione remota. Quadam itaque vice cum missam ibidem celebraret, hora perceptionis invenit hostiam super corporale fractam atque in duas partes a se ipsa divisam, quam antea consecraverat integram et sanam. Quod ubi conspexit, turbatus et anxius cum metu et admiratione sacrificium consummavit. Expleto autem ministerio cæterisque dimissis, solus ibi remansit.

Egressus itaque foras, venit et stetit in capite ejusdem basilicæ, dorso adherens ad parietem et facie versa **380** contra orientem. Qui dum ita positus ibidem aliquandiu staret, et de re quæ acciderat timide ac sollicitè cogitaret, infremuit spiritu, et inhorruerunt subito pili carnis ejus. Tunc irruente in eum nescio qua virtute externa, ita defigi atque aretari cœpit ut nullo modo posset inde moveri. Et ecce apertis oculis vidit innumeræ multitudinis turbas, equestres et pedites, coram ipso citatis gressibus transeuntes. Erant autem in eis homines promiscui sexus, diversæ ætatis et conditionis, in quibus etiam multos deprehendebat, quos antea viventes in carne cognoverat. Unus ergo ex eis, quondam sibi notus et charus, ad eum accessit, et fixo gradu cœpit cum eo familiariter loqui. Percunctante vero presbytero quænam esset aut quid etiam ageret tanta turbarum infinitas, respondit animas

esse carne solutas, quæ omnes variis pro varietate culparum deditæ pœnis, ita semper discursu reciproco longe lateque vagabantur in mundo. Quidam ex eis citius, quidam tardius liberandi erant, multorumque nihilominus pœnæ insolubiles permanebant.

Dum hæc ille loqueretur, perspicienti presbytero vidit unum ex eis ante se prætereuntem, de quo vehementer expavit, dicens: « Væ mihi misero peccatori! Nunquid iste est dominus noster Balduinus, Pisanus quondam archiepiscopus, de monasterio Clarævallis assumptus? » Respondit mortuus: « Ipse est vere. » Et presbyter ad eum: « Hicne ergo tantæ professionis monachus, et tantæ perfectionis episcopus, deputatus est pœnis, quem nos autumabamus jam in cœlo gaudere cum angelis? Ille vero ait: « Pro certo agnosce quia ipse est sanctus, celsique meriti homo, et magna est ejus gloria coram Deo. **381** Sed quoniam propter ipsum inter Pisanos et Lucenses populos diuturna jam guerra versatur, propterea differtur a requie, donec inter illos ad pacem discordia revocetur. »

Dum hæc ergo dicerentur, ecce iterum quidam dives olim ac præpotens miles veniebat, deferens in gremio suo argenti pondera magna, quibus onustus atque afflictus nimis incedebat. Quem cum presbyter agnovisset, quæsit etiam de ipso cur tali supplicio subjaceret. Respondens mortuus ait: « Homo iste perversus et impius, nimium carnaliter atque tyrannice vixit: et ideo sempiternis deputatus est pœnis. Hic aliquando Jerosolymam proficiscens, pecuniam istam secum detulerat, ut eam erogando, peccata redimeret, et amicos sibi de mammona iniquitatis conciliaret. Sed, diabolo suadente, fraudavit animam suam operibus pietatis, et secum, ad propria remeans, victualia pauperum reportavit; quæ sicut ex malo collegerat, ita quoque ad cumulum mali in malum expendere non dubitavit. »

Hæc illo dicente, ecce apparuit columna jubaris immensi, ultra communem scilicet valentiam coruscantis, de cœlo usque ad terram porrecta, per quam anima quædam angelico ductu ad sidera contendeat. Quod cum presbyter ille vidisset, sciscitatus est iterum a suo collocatore quid esset. Ille vero respondit: « Ipsa est anima Constantini quondam judicis et domini Turriniani. Hæc autem per novennium, ventis et pluviis algoribusque semper exposita, a die sui exitus usque nunc in stillicidio domus suæ constitit, ibique suorum excessuum pœnas luit. Sed quia misericors et liberalis in pauperes exstitit et iudicium injuriam patientibus fecit, insuper etiam de **382** malis quæ commiserat, confessa et pœnitens exiit, idcirco misericordiam a Domino consecuta, hodierna die meretur a malis omnibus liberari, et bonis omnibus satianda ad æternam beatitudinem introduci. »

Hæc, et similia multa quæ longum est enarrare, prædictus presbyter vidit, et de omnibus quæ quærebatur suus illum confabulator instruxit. Ad ultimum

vero percunctatus est etiam de seipso. Cui ille respondit: « Ut tibi quid postulas expediam breviter, scias te indubitanter hoc anno moriturum, et secundum quod egeris recepturum. » Cum hæc ille dixisset, protinus ab eodem presbytero vale dicto pertransiit, et tunc omnis apparitio illa pariter cum eo disparuit. Presbyter autem ad seipsum reversus, et ex his quæ viderat vehementer affectus, mirabiliter in Dei timore profecit, et quamvis honeste antea viveret, postea tamen multo castigatius vixit. Visionem autem quam viderat, quibusdam religiosis ac sapientibus innotuit, et eodem, sicut audierat, anno de corpore exiens, in bona confessione migravit.

CAPUT XXXII.

Sarracena puella Christianæ religionis cupidissima, pro tuenda pudicitia, a Christiano, sed flagitioso milite, obruncata, in martyrum canonem refertur ab Alexandro papa tertio.

Opinata res est valde et per Hispaniam divulgata quam refero. Erat nuper in eadem regione Sarraceni cujusdam divitis filia, quæ **383** in Christum fideliter credens, ad Christianismum pertingere satagebat. Locuta est ergo cuidam militi Christiano, dicens: « Noverit dilectio tua me in Deum tuum sinceriter credere et baptismi gratiam ardenti animo desiderare. Si ergo volueris me ad terram tuam ducere et facere Christianam, peculium magnum quod penes me habeo repositum tibi tribuam, et meipsam quoque in conjugem tradam. Quod si me forsitan habere nolueris uxorem, medietatem ipsius pecuniæ tibi dabo, reliquam meo victui reservabo. » Igitur annuente milite et datis utrinque dextris de conservanda fidelitate, exierunt latenter a finibus paganorum, comitante eos puerulo quodam qui erat in obsequio eorum. Venientes itaque ad quoddam castrum Militum templi, cum intrare nequirent (siquidem consuetudinis erat fores ejusdem municipii propter nocturnas insidias eo tempore non reserari), diverterunt in proximum frutetum, ubi copioso igne accenso comederunt et hiberunt ex iis quæ attulerunt secum.

Expleta autem refectione, miles ille furore libidinis agitatus cum illa sua consorte concumbere cupiebat. Quod ipsa vehementer abhorrens, modis omnibus restitit ei, dicens: « Heus tu, bone Christiane, quid est quod facere tentas, ut et te ipsum et me pariter perdas? Tu in Christo renatus, ego gentilis; adhuc non licet nobis invicem commisceri. Aut ut scorto abuti me quæris. Nunquid idcirco parentum meorum temporalem contempsi honorem et gloriam, ut me in terra aliena prostibulum faciam? Hæcne ergo est puritas Christiana, quam te docente, me assequi delectabar? Recordare, obsecro, **384** Domini Dei tui, et memento quia in fide et veritate ipsius me honeste tractandam suscepisti. Habeas itaque reverentiam Christo tuo, et ne velis captivam illius tanto deonestare ludibrio. Si me consortem tori habere volueris, sustine per modicum

tempus, donec opprobrium paganitatis meæ fonte baptismatis diluatur, et tunc legitimo fœdere sociemur. Sin autem, ut dixi, meum fortasse connubium aspernaris, portionem substantiæ meæ quæ te contingit habeto, et me Christo vacare permittito. » Hæc illa dicente, nihil ille movebatur ad pietatem, sed libidine magis ac magis insaniens, minabatur ei necem inferre celeriter, nisi protinus ejus imperio consentiret. Ipsa vero Christiano more constantior, libera voce dicebat se pro tuitione pudoris mortem potius eligere gloriosam quam pudicitio prostituta ignominiosam redimere vitam. Tunc furibundus atque funestus miles, evaginato mucrone caput illius amputavit, projectumque corpus in ignem ex magna parte combussit.

Verum superna justitia de cœlo respiciens, non est passa diutius inultam remanere tanti ponderis impietatem. Statim namque præparatus ad imperium Domini, egressus est de caverna, proxima draco terribilis, qui ad eundem locum concite veniens, ac terrifico ore dehiscens, filium perditionis invasit. Cum ergo immanem illam belluam sibi de subito imminem miser aspiceret, illico totus inhorruit, et non habens resistendi fiduciam fugere cœpit. At vero bestia celeriter insequens, et consequens fugientem, feralibus eum dentibus a dorso comprehendit: quem ad suam cavernam protinus pertrahens, in ultionem tantæ crudelitatis, morsu amarissimo devoravit. Supradictus **385** vero puerulus ista considerans, nimio terrore concussus aufugit: et facto mane veniens ad castrum, cuncta quæ acciderant per ordinem enarravit. Exeuntes itaque Templarii, spolia mortuorum ipsamque beatissimæ martyris corpus semiustum cum capite repererunt. Quod secum deferentes, cum devotione et reverentia sepelierunt. Postmodum autem missa pro ea legatione etiam ad dominum papam Alexandrum, indicatum est ab eo ut in ecclesia cum honore tumularetur, et quasi martyr inter martyres haberetur, utpote quæ amore castitatis occubuit, et pro prio sanguine baptizata, martyrii coronam Domino largiente promeruit.

CAPUT XXXIII.

Igneo spectro deterrentur monachi Burlencurtis, a thesauro quem quidam somniarat, effodiendo.

Homo quidam de villa, quæ dicitur Lousa, in episcopatu Catalauni, cum sæpius somniasset statuatam quamdam ab antiquis temporibus in proximo luco humi latere reconditam, ipsamque a monachis Burlencurtis esse reperendam, curavit eisdem fratribus indicare hujusmodi visionem. Hoc autem sæpius faciens, tandem persuasit ut quærerent. Perrexerunt itaque sedecim fratres ad ipsum locum, præambulo somniatore, cœperuntque fodere in terram, spe fortunæ magis, quam desiderio statuæ reperiendæ. At vero isdem locus in ingressu nemoris positus erat, cui etiam latissima campi planities extrinsecus adiacebat. Cumque paululum **386** excavassent, esse apparuit eis in ipsa planitie fo-

culus, ad unum miliarium remotus, qui veluit ardens facula putabatur. Quem dum attente conspicerent, viderunt ad ipsos recto tramite dirigentem. Et quanto amplius propinquabat, tanto amplior apparebat. Ibat igitur focolus accrescens, et proficiens in rogam, atque in brevi factus est clibanus ingens, aut aliqua domus ardens in oculis eorum. Quem cum terribiliter irruentem, iam sibi de proximo imminere conspicerent, conturbati et conteriti sunt vehementer, quid agerent quove fugerent ab igne devorante penitus ignorantes. Unum autem in tanto discrimine remedium erat, divinam implorare clementiam quæ sola succurrere poterat. Conversi igitur ad orationem, in tribulatione et angustia magna Domino precabantur, ut ab instanti morte liberarentur. Tunc vero flammeus ille globus, Domino imperante, cohibitus substitit in medio campo, remotus ab eis quasi unius jugeris intervallo. Erat autem in aere suspensus, et veluti quatuor aut quinque cubitis a terra separatus. Qui cum aliquandiu ita immobilis perstitisset, tandem miserante Domino, quo venerat remeavit, et remeando rarefcere cepit, atque ita paulatim deficiens, omnino disparuit. Abeuntes itaque fratres, diabolicam statuam, cum sua fortuna, tenebrarum principi reliquerunt. Jamque castigati salubriter, et non mortificati, didicerunt sperare in Domino magis quam in incerto divitiarum, scientes utique incomparabiliter existere melius strenue operando de labore manuum sustentari, quam vivendo remisse de mammona iniqua aut de anathemate Jericho velle locupletari.

387 CAPUT XXXIV.

Margareta, pia femina, in episcopatu Rosqueliæ, a barbaro marito diu vexata, ac tandem crudeliter interfecta, et sacri cadaveris integritate et aliis miraculis divinitus illustratur.

In episcopatu Rosqueliæ existit mulier quædam, mitis et humilis corde, nomine Margareta, magna simplicitate et innocentia prædita, quæ bonis operibus jugiter insistebat, et illatas sibi frequenter injurias æquanimitè tolerabat. Huic autem vir impius atque crudelis erat, qui nequaquam se illi maritum et comparem, sed quasi tyrannum ac persecutorem dirissimum exhibebat, siquidem odio habebat illam propter ipsius innocentiam ac simplicitatem, reputans eam fatuam et insipientem. Erat itaque semper infestus illi, tota die conviciis appetens, verberibus atterens, multisque afficiens malis. Ipsa vero quasi non sentiens et quasi non habens in ore suo redargutiones, malum in bono vincere satagebat, et cum iis qui oderant pacem pacifica erat. Præterea quædam mulier nequam, ejusdem, ni fallor, rustici soror, magna adversus illam invidia tabescebat, quæ ipsum fratrem suum ad ejusdem odium et insectationem jugiter inflammabat. Quadam itaque vice cum vir ille malignus, præsentè atque suadente sorore, innoxiam feminam usque ad mortem vapulasset, ac poenis ejus

A inexorabili crudelitate adhuc saturari non posset, ad cumulum suæ damnationis adjecit ut eam morte mulctaret. **388** Resupinatam igitur inter duo fulcra, desuper eam valide compresserunt, et ita violenta nece suffocaverunt. Cumque penitus extincta fuisset, miserunt laqueum in collo ipsius, et suspenderunt ad trabem in angulo domus.

Perpetrato itaque tanto piaculo, cepit impius ille multator simulare luctum atque lamentum, planctuque funebri finitimos omnes invitare ad planctum. Unde complausis ad invicem manibus ululans et clamitans in excelso, aiebat: « Heu, heu! venite et condolete mihi, omnes amici et proximi. Venite, inquam, et videte quomodo infelix et fatua uxor mea, me absente, me ignorante, se perdidit, quomodo invadente diabolo laqueo se strangulavit. » Cum ergo hujusmodi lamentis credulitatem populo falsarius nequam persuasisset, tunc ejicientes funus cum dedecore magno, traxerunt procul quasi mortuum canem, usque ad oram maris, ibique littoreo sabulo modice operientes, reposuerunt illud cum duobus latrunculis noviter in eo suspensis atque sepultis. Marini autem fluctus eidem loco frequentius illidentes, et supersectam mortuis arenam paulatim labefactantes, in proximam paludem rejiciebant, ita ut ipsa corpora nonnulla ex parte nuda apparerent. Expleto autem biennio, cum quidam cæcus juxta prædictum locum itinerando incederet, contigit ut manus ejus faciem loturus, ad ipsam paludem diverteret. Statim vero ut ex eadem unda oculos perfundere cepit, miserante Domino curatus est, et visum recepit. Quod ubi ille persensit, illico obstupefactus vehementer, exclamavit, et dixit: « Christe Fili Dei, quid est quod accidit mihi? Ecce ego video mare, et aridam et cuncta quæ circa me sunt. Putasne in somnis **389** ista considero, an ita agitur in veritatem mecum? Unde ista lux cæco? unde gaudium misero? unde salubritas desperato? » Cum ergo, perseverante visu, revera cognosceret se esse sanatum, continue lætabundus et laudans currere cepit ante ductorem suum, veniensque ad proximam villam nuntiavit omnibus quæ sibi acciderant. Accurrentibus igitur cunctis ad ipsum locum, omnes male habentes cum in eandem aquam descendissent, continuo sanabantur a quacunque infirmitate detinebantur. Cupientes vero cognoscere unde illa benedictio sanitatum, cœperunt effodere tumulos damnatorum.

Cumque latronum morticina contingerent, tanta in eis putredo corruptionis apparuit, tamque intolerabilis fetor ipsum ærem tabefecit, ut opilatis naribus omnes pene fugerent. Moxque rejectum sabulum super immunda cadavera cum lotenus congerentes, beata illius Margarete corpus invisere festinarunt. Quod cum discooperuissent, ita a planta pedis usque ad verticem incorruptum ac venustum apparuit, ut viventis potius quam mortui simile videretur. Non solum autem, sed et tanta

ex eo suavitatis fragrantia exhalabat, ut omni pulvere pigmentario respersum putarentur. Inventa igitur pretiosa margarita, tanti muneris largitori gratias retulerunt, præconia magna rependerunt, et educentes eam de lacu miserie et de luto facis, ad ecclesiam suam cum digna reverentia portaverunt. Tunc vero comprehensus ipsius parricida, interrogatus est minis et tormentis. Et quia jam celare non poterat, confessus est omnem veritatem, audientibus universis. At ubi nuntiata sunt ista præsuli, et primoribus civitatis, venientes illico clerus et populus **390** innumerabilis, venerabile pignus cum honore debito ad sedem pontificalem detulerunt, atque in ipsa majori ecclesia, solemni devotione et gaudio collocaverunt. Ibi vero ad tumulum ejus catervatim confluunt undique tam de vicinis quam de remotis partibus populi multi, tantaque ibidem miracula fiunt, ut præ nimia multitudine nequeant comprehendi.

CAPUT XXXV.

Cacodæmon simulacri sui confracti et combusti injuriam ulcisci conatur.

Quidam honestus frater de monasterio Fonteneti, ante conversionem suam profectus est aliquando mercimonii causa ad terram paganorum. Habebat autem comitem secum quemdam alium Christianum juvenem. Dum ergo ibi demorarentur, contigit ut in quemdam lucum, spatiandi causa, soli pervagarentur. Cumque devenissent in cujusdam loci secreti amenitatem, repererunt ibi quoddam simulacrum enorme, intrinsecus ligneum, extrinsecus pice linitum, quod veluti truncus ad stipitem arboris stabat erectum. Illuc ergo secretius adoraturi, aut etiam immolaturi, de villa proxima veniebant ii qui circa nefandi numinis obsequium sese devotiores, imo vero dementiores exhibebant. Succensit itaque fidei zelo christiani juvenes, execrabilem statuam in frusta comminuerunt, et protinus igne supposito in favillam et cinerem redegerunt. Quo facto fugam arripuere maturius, ne forte a **391** fanaticis cultoribus deprehensi, poena simili punirentur. Neque enim tantæ adhuc erant constantiæ, ut hoc ausi fuissent in propatulo facere. Nocte vero sequenti, cum futurus ille Fonteneti conversus sopori membra dedisset, apparuit ei spiritus ille noctifer, instar idoli concremati piceus et niger; et projiciens in oculis ejus calidos cineres quos manibus præfererat, dixit ad eum: « Ecce, tu heri combussisti me, et ego comburam te hodie. » Evigilans vero juvenis, dolorem magnum et cruciatum in oculis sensit, qui etiam longo postea tempore durans, graviter eum afflixit.

CAPUT XXXVI.

Christiana fide in Slavoniam inducta, diffugiunt ex ea demones cum horrendo strepitu, velut exercitus prælio victi, et fusi ac fugati.

In regione Slavoniæ, quæ noviter est ad fidem Christianam conversa magna ex parte, plurima

A jam Cisterciensis Ordinis monasteria constat esse fundata. Porro monachi illi qui ibidem Domino serviunt, ob quotidianam conversionem gentilium, baptizandi potestatem a summo pontifice acceperunt. Factum est autem ut aliqui de fratribus illis, a quibusdam fidelibus invitati, statuta die venirent ad unam de proximis villis, paganorum multitudinem in ea baptizaturi, quæ nuper fide recepta regenerationis gratiam flagitabat. Præcedenti itaque nocte, antequam illuc pervenissent, auditus est ibi sonus et fremitus ingens, quasi exercitus **392** grandis, toto tempore noctis per vicos et plateas ejusdem villæ perstreptentis, qui velut ab alio exercitu fortiter impugnatus, tandemque superatus, terga vertere, atque cum magna turbulentia exire videbatur. Porro homines loci, recedentium strepitum et fugam communiter audientes, et personam aliquam non videntes, stupebant ac metuebant, nimirum ignorantes quæ ista novitas esset aut quid boni malive portenderet. In crastinum autem venientes monachi ad eandem villam, baptizaverunt ibi promiscui sexus turbam copiosam. Tunc vero cunctis fidelibus manifeste innotuit quod tumultus ille nocturnus nihil aliud exstitit, nisi dæmonum legiones, ab obsessis hominibus increpante Domino fugientes; qui beatorum angelorum præsentiam, et sancti Spiritus adventum sustinere non poterant. De qua videlicet re multum in Domino consolati sunt universi, præcipue vero neophyti illi qui ab immunda damnatione fuerant liberati.

CAPUT XXXVII.

Aspersione aquæ benedictæ mulier gentilis excruciatâ, ad Christi fidem convertitur.

Quædam mulier gentilis, cœtui fidelium mista, casu aspersa est aqua benedicta. Quam sentiens, et multum abhorrens, protinus sensit dolorem et ardorem intolerabilem, ac si collo tenuis fuisset immersa in caldariam aquæ bullientis. Quæ cum diutissime cruciaretur, et invocatis ad opem numinibus idolorum; non modo incendium corporis non **393** minueretur, sed potius augetur, tandem vexatio dedit intellectum auditui, et cognovit in veritate quod non esset ei salus in diis illis. Unde, invocato nomine Salvatoris, et percepto lavacro salutari, salutem corporis et animæ sine mora percepit, et ita fidelis effecta conjuncta est fidelium turmis.

CAPUT XXXVIII.

Rex Olavus, qui postea martyr, cum per imprudentiam Dominica die virgam cultello dolaret, admonitus indoluit; et collecta schedia cum in pœnam manui suæ imposita exussisset, a flamma tamen illæsus fuit.

Quadam die Dominica gloriosus rex et martyr Olavus, cum virgulam ubi residebat inventam, cultello quem in manu tenebat dolaret, immemor quod Dominica dies esset (observant enim in Norvegia cum magna diligentia dies festos, nec ultro aliquid magni vel parvi facere præsumunt); unus ex ipsis qui assistebant regi, videns quia rex Dominica die

dolaret: nec tamen ausus aperte dicere quod Dominica dies esset, hac illum voce commonuit: « Domine, inquit, rex, cras erit secunda feria. » Qua commonitione rex ad se reversus, et quia virgam dolaverat Dominica die vehementius dolens, et dolaturas virgæ collegit, et collectas super manum suam igne adhibito combussit. Quibus combustis, manus ejus apparuit illæsa. Innovatum est illud miraculum quod olim apud Babylonem in tribus pueris celebratum est. Ad consummandas virgæ particulas ignis vim naturalem habuit, nec omnino lædere valuit innocentis regis manum.

394 CAPUT XXXIX.

Episcopus ridicula effutire solius, apparet post mortem ulcerosis ac tumidis labiis; et septem fratrum servato per dies aliquot silentio liberatur.

Sanctus Hugo abbas Cluniensis, episcopum quemdam sæpe reprehendendo commonuit, ut ridiculosa quæ male consueverat verba proponere di-

mitteret, addens quod nisi in præsentem vitam correret, post mortem tumentibus labiis et spumoso ore deformis appareret. Episcopus non correxit. Defunctus est. Cuidam sacerdoti apparuit, et, ut sanctus prædixerat, ulcerosis tumida labiis ora præferebat. Petit auxilium Patris flebiliter, quem pie corripientem audire noluit. Sacerdos refert Patri quod viderat: miseretur abbas, et excessum ejus septem fratrum silentio sanare festinat. Septem fratres eligit, quibus septem diebus pro episcopo silere præcipit. Septimus transgreditur, silentium solvit. Reddit episcopus ad sacerdotem, fractum silentium accusat, de transgressione conqueritur, de dilata oris sanitate pro inobedientia septimi causatur. Audiens hoc abbas, transgressorem invenit, et septenarium alio silentio instaurat. Quo completo, tertio præsul apparuit, gratias agens abbati, pontificali indutus chlamide, os sanatum ostendens.

DIATRIBA

DE ILLUSTRATI GENERE S. BERNARDI

ABBATIS CLAREVALLENSIS.

395 PRÆFATIO.

Utro quidem concesserim in eorum sententiam, qui super illa Romani Breviarii clausula, qua S. Bernardus *honesto loco natus* dicitur, sacram Rituum Congregationem adeundam putant. Etenim qui hæc legens, de Bernardi natalibus aliud nihil norit, facile illum opinetur plebeiis ortum parentibus, puta agricolis, aut opificibus aliisque ejusdem notæ, cum tamen illum utroque parente fuisse constat perquam nobilem. Sane veritas tum in omni historia elucere debet, tum in iis maxime, quibus orbe toto catholice basilicæ personant, divinis officii, ne si ea alicubi neglecta appareat, ansa præbeatur fidei hostibus calumniandi, et alias pariter sacrarum lectionum partes, quæ de mysteriis rebusque ad salutem necessariis pronuntiant, vocandi in dubium. Adde, et hæc Bernardi natalium depressione, nonnullam viro sanctissimo, et de Ecclesia quam optime merito **396** injuriam fieri, dum ejus virtuti suus quidam splendor, ac sua veluti basis detrahitur, si vere prudens quisque existimat virtutem nobilitati impositam, insitamque, et alius eminere et fulgere illustrius. At nolim frivolis rationibus aut obscuræ fidei testimoniis astrui sancti viri clarum genus. Rem totam diligentius excutiamus, in qua certi aliquid ac solidi proferamus, primum illud nobis demonstrandum est nobilem fuisse Bernardum: deinde equestris ordinis, quem illis tem-

poribus *Militiam* vulgo nuncupabant: ad hæc anti- quæ in eo gradu originis: denique et per matrem Aalydem, quæ Bernardi Montisbarri dynastæ filia erat, ex antiquis Burgundiæ ducibus prognatum.

SECTIO PRIMA.

Non est derivatum stemma Ordinis Cisterciensis a S. Bernardi insigni gentilitio

Bernardum Barnabas de Montaluo, Mariana lib. x Historiæ Hispaniæ, cap. 12; Bonifacius Simonetta lib. II Historiæ suæ, et alii nonnulli e recentioribus, ortum volunt ex ea ducum Burgundiæ gente cui caput fuit rex Francorum Robertus: adeoque non Galliæ tantum, sed et Hispaniæ, et Lusitaniæ regum consanguineum prædicant, quo Bernardo. inquit Angelus Manrique in Annalibus Cisterciensibus, anno Christi, 1105, cap. 1, num. 4, *cunctos Christianos principes arcto sanguinis fœdere devinciant*. Id vero probare se putant ex Ordinis Cisterciensis antiquis insignibus, quæ cum eadem ipsa **397** sint, quibus usus constat veteres illos Burgundiæ duces, nempe zonæ aureæ tres in palma cærulea, sive, ut nunc loquuntur, senæ fasciæ ex auro et cyano dextrorsus obliquatæ in margine purpureo, a Bernardo, qui ex ducum illorum familia originem traxerit, eum morem opinantur derivatum, ut nimirum antiqui Patres Cistercienses, qui Bernardum Ordinis sui non quidem primum auctorem, sed propagatorem agnoscerent, ac singularem

patronum, gentilitia ejus insignia pro suis habere. At hæc referens Philippus a sancto Joanne Baptista, in Vita S. Bernardi Italice a se conscripta, lib. III, cap. 29, merito negat in sui stemmatis delectu spectasse Cistercienses ad alumnorum suum Bernardum; sed potius ad illam Burgundiæ ducum familiam, quorum maxime beneficiis atque auctoritate fundatus est, crevitque in gentem magnam eorum Ordo. Quod vero addit, Tecelino S. Bernardi patri ea fuisse familiaria insignia, quæ ad S. Bernardi effigiem expressit ante annos prope ducentos Hermannus Schedel in Chronico Chronicorum, videlicet in scuto nigro balteum, auri et minii ductu gemino tessellatum, quæ plerique opinantur esse ipsamet vel S. Bernardi, vel abbatie Clarevallensis antiqua insignia, nos infra seorsim accuratius discutiemus.

398 SECTIO SECUNDA.

S. Bernardi nobilitatem ostendit Humbelinæ sororis ejus, itemque fratris, nempe Guidonis ejus fratris conjugis nobilitas.

Fuerunt Bernardo fratres quinque, soror unica, utroque omnes parente hoc ordine geniti. Primogenitus fuit Guido, secundus, Gerardus, tertius Bernardus, quarta Humbergæ, de aviæ maternæ nomine, sive Humbelina (nam hic illi fuit nascendi ordo, teste Joanne Eremita in Vita S. Bernardi), quintus Andreas, sextus Bartholomæus, septimus et ultimus Nivardus. His omnibus sors natalium conditioque communis. Non potuit nobilis germanæ non esse frater nobilis. De Humbergæ, sive Humbelina Bernardi sorore hæc Guillelmus abbas, lib. I Vitæ S. Bern., c. 6, omni major exceptione testis: *Soror quoque eorum in sæculo nupta, et in sæculo dedita, cum in divitiis sæculi periclitaretur, tandem aliquando inspiravit ei Deus ut fratres suos visitaret*. Narrat deinde ut ad Clarevallem veniens cum comitatu superbo et apparatu, eoque a fratribus increpita, et de vita ad matris communis Aalydis exemplar componenda serio admonita, multis perfusa lacrymis abcesserit, ac deinde subdit: *Stupebant omnes adolescentulam nobilem, delicatam, subita mutatione in habitu et victu, in medio sæculi vitam ducere eremiticam*. Vellem Brittone antiquiorum scriptorem, qui cum illo diceret; Humbelinæ maritum fuisse fratrem ducissæ Lotharingiæ. Ariolari mihi nefas puto. Ad Guidonis uxorem transeamus.

399 Si in matrimoniis, ut mos est, conjugum spectata est æqualitas, nobilis deprehenditur Guido ex conjugis nobili. Guillelmus abbas, lib. I Vitæ S. Bernardi, cap. 3; *Guido primogenitus fratrum conjugio jam alligatus erat, vir magnus et præ aliis jam in sæculo radicans. Hic primo paululum hæsitans, sed continuo rem perpendens et recogitans, conversioni consensit, si tamen conjux annueret. Verum id quidem de juvenula nobili et paululas filias nutriende pene impossibile videbatur*. Et post pauca: *Hæc denique juxta morem ecclesiasticum separata a viro, interveniente parili voto castitatis, in cœtum sancti-*

PATROL. CLXXXV.

monialium transit seminarum, religiose usque hodie serviens Deo. Bernardus Britto, in suis Chronicis sive Annalibus Cisterciensibus, Guidonis uxorem filiam fuisse ait comitis Florestensis. Forestensem fortasse, seu Foresiensem voluit dicere. Si sic habet, primæ igitur erat nobilitatis, cum illis temporibus, comitum familiæ iis qui nunc sunt principibus tantum non æquarentur, regesque ipsos aut consanguinitate aut saltem affinitate pleræque attingerent. Sed optandum esset ut Britto assertionem suam aliquo antiquitatis testimonio firmaret. Mihi satis est ad propositum nobilem illam fuisse vel teste Guillelmo abbate. Hanc postquam a viro in Cisterciensem Ordinem concedente separata est, opinor monialem factam in Juliaco, seu Julleio quod primum monasterium exstructum esse excipiendis nobilibus feminis, quæ Bernardi et sociorum exemplis sæculo renuntiarunt, tradit Guillelmus abbas, lib. I Vitæ S. Bernardi, cap. 4, apud Sürium die 20 Augusti, his ipsis verbis, quæ mirati sumus in nonnullis ejusdem operis editionibus prætermitti, nam eadem refert ex **400** ms. codice Jacobus Merlonus in editione Parisiensi anni 1645 operum S. Bernardi. Nec dubium quin auctorem habeant Guillelmum abbatem, qui tamen videtur ea Vitæ S. Bernardi jam a se in publicum emissæ, posterius, ut sæpe fit, inseruisse, unde est quod in multis exemplaribus non reperiuntur: *Quia vero ex prædictis sociis ejus, videlicet Bernardi, uxori aliqui fuerant, et uxores quoque cum viris idem votum sanctæ conversationis inierant, per ipsius sollicitudinem edificatum est eis cœnobium sanctimonialium seminarum, quod Julleium dicitur, in Lingonensi parochia: quod Domino cooperante, magnifice satis excrevit, usque hodie religionis opinione celebrimum, et personis ac possessionibus dilatatum; sed et propagatum jam per loca alia, et non cessans adhuc ampliorem facere fructum*. In Juliacum ergo cum secessisset illa Guidonis olim conjux circiter annum Christi 1113, aut 1114, eique novo monasterio dedisset initium, post annos aliquot ex eo coloniam duxisse videtur in Prætumlongum, vulgo *Pralon*, quatuor admodum leucis horariis dissitum ab urbe Divione, Sombornionem versus, ejusque cœnobii fundamenta jecisse circa annum Christi 1140, S. Bernardo Clarevallensi abbate, et Godefrido Lingonensi episcopo adjuvantibus. Id vero ut sentiam facit vetus loci traditio, certis etiam scriptis antiquis affirmata, fuisse in Prætolongo abbatissam S. Bernardi quamdam sororem, cujus in gratiam et domui Fontanenses et Sombornionenses Domini bona plurima contulerint. Exstant horum beneficiorum testes antiquæ tabulæ, quas autographas diligenter excussimus: quarum ex unis habetur eam domum fundatam et ædificatam, presentibus et curantibus inter cæteros Bernardo **401** Clarevallensi abbate, et Godefrido Lingonensi episcopo. At cum Bernardo duæ tantum in sæculo diætæ sint sorores, Humbelina germana unica altera fratria, scilicet